

Ю. Ю. Пінчук
Навук. кір. **З. У. Шведава**,
канд. філал. навук, дацэнт

АНТАНІМІЯ ФРАЗЕАЛАГІЗМАЎ МОВЫ ТВОРАЎ ЯКУБА КОЛАСА СА ЗНАЧЭННЕМ ‘ПАМЯЦЬ / ЗАБЫЦЦЁ’

Фразеалагічныя антонімы – гэта выразы з палярна супрацьлеглым значэннем. Фразеалагічная антанімія, як і фразеалагічная сінанімія, адлюстроўвае семантычныя сувязі гэтых адзінак, аднак у адрозненне ад сінанімічных фразеалагізмаў, якія аб’ядноўваюцца на аснове падабенства плана выражэння, падабенства антанімічных фразеалагізмаў выяўляецца ў поўнай яе супрацьлегласці пры агульным тоесным кантэксным акружэнні [1, с. 41].

Фразеалагічныя антонімы па кампанентнаму складу падзяляюцца на аднаструктурныя і рознаструктурныя. Аднаструктурныя фразеалагічныя антонімы адрозніваюцца пераважна адным кампанентам, а рознаструктурныя фразеалагічныя антонімы адрозніваюцца адзін ад аднаго кампанентным складам і сінтаксічнай структурай. Але і ў рознаструктурных антонімах бываюць выпадкі частковага супадзення лексічнага складу.

Так, сярод фразеалагізмаў мовы твораў Якуба Коласа са значэннем ‘памяць / забыццё’ [2] выдзяляюцца наступныя антанімічныя пары фразеалагізмаў:

1) аднаструктурныя фразеалагізмы, напрыклад: *дзяржаць у галаве* ‘пастаянна помніць, думаць пра што-н.’ і *выкінуць з галавы* ‘перастаць думаць, забыцца пра што-н.’; *дзяржаць у галаве* ‘пастаянна помніць, думаць пра што-н.’ і *вылятаць з галавы* ‘зусім забывацца’ і інш.;

2) рознаструктурныя фразеалагізмы: *зарубіць сабе на носе* ‘цвёрда запомніць’ і *сцерці з памяці* ‘забыць назаўсёды’; *асядаць на дно душы* ‘забывацца’ і *не выходзіць з мыслей* ‘пастаянна прысутнічае ва ўсведамленні, не забываецца’ і інш.

Не ўсе фразеалагізмы, як і не ўсе словы, маюць антонімы. Супрацьпастаўляюцца, як правіла, такія фразеалагічныя адзінкі, якія маюць якую-небудзь якасную прыкмету, або карэлятыўныя па значэнні. Фразеалагізмы-антонімы ў мове твораў Якуба Коласа са значэннем ‘памяць/забыццё’ даволі колькасна прадстаўлены (24 пары), паводле структуры пераважаюць аднаструктурныя фразеалагізмы (16 пар).

Літаратура

1 Ляшчынская, В. А. Сучасная беларуская мова: фразеалогія: вучэб. дапам. / В. А. Ляшчынская. – Мінск: РІВШ, 2010. – 230 с.

2 Фразеалагічны слоўнік мовы твораў Я. Коласа / пад рэд. д.ф.н. А. С. Аксамітава. – Мінск: Навука і тэхніка, 1993. – 656 с.

А. М. Рэшанок
Навук. кір. **В. С. Новак**,
д-р філал. навук, прафесар

МЯСЦОВАЯ СПЕЦЫФІКА РАДЗІННА-ХРЭСЬБІННАЙ АБРАДНАСЦІ ГОМЕЛЬСКАГА РАЁНА

Нараджэнне дзіцяці – важны момант у жыцці кожнага чалавека, таму з даўніх часоў беларусы вельмі сур’ёзна адносіліся да выканання рытуалаў радзінна-хрэсьбіннай абраднасці. Асноўныя структурныя кампаненты радзінна-хрэсьбіннага абрадавага комплексу – гэта прыкметы і павер’і, звязаныя з цяжарнасцю жанчыны,

выбар кума і кумы, падрыхтоўка бабкай-павітухай абрадавай стравы – кашы, абрад хрышчэння дзіцяці, хрэсьбіннае застолле, абрад разбівання гаршка з кашай, дзяльба кашы, рытуалы ўшанавання бабкі-павітухі, адорванне падарункамі бабкі і жанчыны-парадзіхі [1, с. 8]. Звернемся непасрэдна да фактычных матэрыялаў па радзінна-хрэсьбіннай абраднасці, запісаных летам 2014 г. у палявой экспедыцыі на тэрыторыі Гомельскага раёна, і засяродзім увагу на прыкметах і павер'ях, звязаных з цяжарнасцю жанчыны. Напрыклад, паводле ўспамінаў жыхароў Гомельскага раёна, цяжарнай жанчыне забаранялася што-небудзь рэзаць або секчы: *«Цяжарнай іменна нельзя было ў празнік ні секць нічога, ні рэзаць нічога. Нічаво! Самае глаўнае, ежالی беременная жэнічына, вот слухайце, не дай, Бог, абыйдзіся ў празнік: не адсякай, не рэж нічаво»* (запісана ў в. Старыя Дзятлавічы ад Ткачовай Алены Варфаламееўны, 1929 г. н.). Цяжарныя жанчыны пазбягалі красці, здзіўляцца з людзей з фізічнымі недахопамі: *«Нельзя было тежарной воровать, потому что у ребенка родимое пятно будет. Когда испугаешься, не дай, Бог, ухватиться за лицо, потому что как схватишься, так и останется на ребенке такое пятно. Еще нельзя на людей смотреть некрасивых, потому что ребенок будет некрасивый»* (запісана ў в. Грабаўка ад Белавус Ларысы Рыгораўны, 1936 г. н., перасяленкі з в. Пагоннае Хойніцкага р-на), *«Як ходзіш у палажэні, то нельзя было хапацца за ліцо рукамі. Трэба было насіць фартух, штоб не быў дзіцёнак урочаны (не баяўся ўроку)»* [1, с. 173].

Прыведзеныя матэрыялы па прыкметах і павер'ях, запісаных у вёсках Гомельскага раёна, раскрываюць асаблівасці светапогляду нашых продкаў і сведчаць аб архаічнасці іх мыслення.

Літаратура

1 Радзінна-хрэсьбічныя абрады і звычаі беларусаў (на матэрыяле фальклору Гомельскай вобласці) / аўтары-ўкладальнікі Новак В. С., Шынкарэнка В. К., Кастрыца А. А., Воінава А. М., Вяргеенка С. А., Палуян А. М., Партнова-Шахоўская А. У. – Гомель: Барк, 2013. – 380 с.

А. М. Сапегина

Науч. рук. **Н. В. Сулова**,
канд. филол. наук, доцент

СПЕЦИФИКА ЧУВСТВЕННОГО АСПЕКТА КАРТИНЫ МИРА МАРИИ СТЕПАНОВОЙ

Буквально в каждом отклике литературной критики на публикации стихотворений одного из наиболее ярких поэтов современной России Марии Степановой в разных вариантах звучит мысль о том, что ее художественный мир отличается особой пластичностью. С нашей точки зрения, пластичность художественной реальности, возникающей в поэзии М. Степановой, главным образом достигается за счет акцентуации ее чувственного аспекта. Чувственный аспект художественной картины мира М. Степановой наиболее полно представлен в цветовых и гастрономических образах. В результате анализа текстов поэтических произведений М. Степановой, вошедших в сборник «О близнецах» [1], мы пришли к следующим выводам.

Цвет в лирике поэтессы (колоративы наблюдаются в 37 лирических произведениях из 77, включенных в сборник) имеет символический смысл и может реализовываться как в положительном, так и в отрицательном значениях. Наиболее частотными цветами в стихотворениях сборника являются белый, черный и красный цвета, поэтому общая цветовая гамма, характеризующая сборник «О близнецах», может быть определена как